

Luister

INCLUSIEF
GRATIS
CD

NR 682, SINDS 1992 | april

classiek

SPECIAL

Bezinning en Herdenking

met o.a. Violins of Hope

Iván Fischer

Visionair en vernieuwer

Mens & Passie

Herman van Veen

Antwoorden in schoonheid

Operadagen Rotterdam

Magdalena Kožená en opera Lilith

Duo Gazzana

Italiaans temperament op
viool en piano

€ 7,95

Donkere ogen, tikkeltje chic, uiterst bescheiden, vriendelijke lach: zo ongeveer luidt na een eerste kennismaking de beschrijving van de pianiste Raffaella Gazzana en de violiste Natascia Gazzana. De dames, die het podium betreden als Duo Gazzana, zijn de eerste Italiaanse kamermusici op het label ECM. Hun debuut-cd is niet zo lang geleden uitgekomen.

TEKST: FREDERIKE BERNTSEN,
FOTO'S: JOOST LEIJEN

Raffaella en Natascia Gazzana

Groeien als duo

Het rijtje componisten op de uitgave geeft blijk van een niet-alledaagse smaak: Takemitsu, Hindemith, Janáček en Valentin Silvestrov. Op de website van de musiciennes staat hun repertoirelijst, die een brede interesse laat zien. Ze snuffelen aan uiteenlopende stijlen en hebben werken van Tartini, Bach, Beethoven, Brahms, Pärt en Schnittke in de vingers. Raffaella: 'De ene keer kiezen we voor muziek uit de klassieke periode en verdiepen we ons bijvoorbeeld in Schubert. Maar afwisseling is erg fijn. Als we in het buitenland optreden, spelen we bij voorkeur werken uit het land waar we zijn. Dan spreek je de luisteraars aan met iets dat onderdeel uitmaakt van hún cultuur, en voor ons is het een uitdaging. ECM geeft ruimte aan zelden gespeelde muziek en nieuwe stukken. Die insteek past bij onze benadering. Op deze manier kunnen we precies doen wat we leuk vinden.'

'De cd was heel spannend en leuk om op te nemen, daar hadden we absoluut niet op gerekend. Publiek voor je hebben is toch het allerfijnste; de respons die je krijgt en de sfeer in een zaal zijn van groot belang voor een goede uitvoering. Bovendien wil je de muziek met mensen delen. In een studio met alleen een microfoon leek ons andere koek, maar toen we eenmaal bezig waren, viel het mee. We waren optimaal ontspannen en geconcentreerd. Manfred Eicher [de

grote man achter het label, FB] vormde een grote steun.'

De cd, *Five pieces* genaamd, is niet onopgemerkt gebleven. 'The duo possesses a wide spectrum of interpretative possibilities', schreef *L'Espresso*. 'Five Pieces führen die Geigerin Natascia Gazzana und die Pianistin Raffaella Gazzana von Paul Hindemith bis Valentin Silvestrov. Dabei können sie auf eine musikalische Sensibilität bauen, die über die Spielkompetenz hinaus dem Programm Tiefe, Nachdruck, Bedeutung verleiht. Zwei Schwester sind doch mehr als nur ein Duo', viel te lezen in *Sono Magazin*. Het zijn zomaar een paar reacties uit de pers.

Van de Oekraïense componist Silvestrov heeft het duo vijf stukken opgenomen uit een verzameling die bij elkaar 70 minuten muziek oplevert – geschreven voor Gidon Kremer. Silvestrov was enthousiast over de uitvoering van de twee en wil graag met hen samenwerken. Natascia: 'Heel verrassend, want het schijnt een moeilijke man te zijn.'

Nieuwsgierigheid

De Gazzana's – Raffaella woont in Rome en Natascia in Florence – groeiden op in Sora, zo'n honderd kilometer ten zuiden van Rome. De een studeerde in de eeuwige stad aan het conservato-

rium, de ander in Frosinone. Ook doorliepen ze beiden een studie muziekwetenschap aan de universiteit. Raffaella, de oudste, behaalde daarbij een graad in de Italiaanse literatuur en Natascia specialiseerde zich in beeldende kunst. 'Het goede voorbeeld kwam van thuis', zegt Natascia. 'Onze ouders waren allebei docent klassieke talen. Er werd altijd gestudeerd. Onze interesse gaat verder dan alleen de muziek.'

'Het is ook nieuwsgierigheid', vult haar zus aan. 'Alleen een partituur bestuderen is niet genoeg; het kan je kijk op een stuk, een componist verbeteren en intensiveren als je de achtergronden kent, de tijd waarin iemand leefde. Dat levert alleen maar meer begrip op voor de noten die je instudeert. Op de een of andere manier geeft het een ontspannen gevoel, het idee dat je ruimte hebt in je interpretatie omdat je niet alleen maar gefocust bent op de muziek.'

Als kind werden ze altijd wakker met muziek, verschillende soorten, niet alleen klassiek. Moeder Gazzana houdt er erg van, en vaderlief had goede oren. Natascia: 'Hij kon viool en piano spelen, gewoon door te luisteren. Hij was ook amateurvioolbouwer. Mijn instrument is niet van hem, hoor.'

Sinds lang spelen de twee samen. Eerst voor de lol, na het

dirigent het vioolconcert van Beethoven te spelen, dan zeg ik natuurlijk geen nee. Maar ons doel nu is: groeien als duo. Er valt nog genoeg te ontdekken. Lastig is het soms wel. De situatie voor klassieke musici in Italië is niet altijd blij makend, dus je moet je best doen je product aan de man te brengen. We zijn gek op ons werk. Hoewel, werk, het is zo heerlijk om muziek te maken dat we het nauwelijks als werk beschouwen!' Door hun focus op de concertpraktijk geven de musiciennes ook geen les meer. Raffaella: 'Lesgeven is leuk en het is belangrijk om door te geven wat je zelf hebt geleerd en ontdekt. Maar er gaan heel

**Raffaella Gazzana:
'Achtergronden
kennen geeft je
ruimte in de
interpretatie. Je
bent niet alleen
gefocust op de
muziek'**

conservatorium werd het serieuzer, presenteerden ze zich als duo en sleepten ze verschillende prijzen en diverse beurzen in de wacht. 'Heel praktisch ook', zegt Natascia tussen een hap croissant en een slok cappuccino in. 'Violisten hebben vaak een begeleider nodig. Had ik weer eens een examen, dan vroeg ik of Raffaella wilde begeleiden. Het solorepertoire is bovendien niet toereikend.'

Af en toe verzorgt een van de twee een solistisch optreden, maar de liefde voor de kamermuziek zit diep en de honger naar een waslijst aan nieuwe stukken is nog lang niet gestild. 'Als ik een aanbod zou krijgen om met een goed orkest en een goede

**Nataschia Gazzana:
‘Ooit heb ik
op een Guarneri
gestreken.
Fantastisch, alsof je
in een Ferrari rijdt!’**

veel uren in zitten. Iedere leerling heeft een andere benadering nodig, niemand is hetzelfde. Dat vergt voorbereiding, en die tijd moet je vrij willen maken.’

Leermeesters

Is het wel vanzelfsprekend dat het zo goed klikt tussen de *ladies*? En gaat het altijd goed? Raffaella: ‘We boffen, het gaat heel goed. Het voordeel is dat we soms aan een knikje genoeg hebben om te weten wat de ander bedoelt. Je hoeft niet diplomatiek te zijn als je het niet met elkaar eens bent. Dat zou met ieder ander waarschijnlijk wel moeten. We denken behoorlijk in dezelfde richting.’ Het eenzame artiestenbestaan is iets wat de Gazzana’s niet kennen. Tijdens lange vluchten zijn ze niet alleen en na een concert kan naar hartenlust doorgenomen worden wat wel en niet goed ging.

‘We hebben samengeleefd in Italië en daarbuiten en veel samen meegemaakt, dus er is een natuurlijke verstandhouding.’

Dat de een de viool pakte en de ander achter de piano ging zitten, sprak ook vanzelf. Op de vraag of het net zo goed andersom had kunnen zijn, roept Raffaella lachend uit: ‘Nooit! Ik ben gek op de piano.’

Nataschia kan moeilijk stil zitten. ‘Ik wil door het raam kunnen kijken, naar buiten gaan, richting zon, door het huis lopen. Dat gaat perfect met de viool. Als kind ging ik altijd in de tuin staan spelen, dan voelde ik me vrij. Ik kan me op die manier ook goed concentreren. De dingen om je heen bekijken terwijl je speelt, biedt een vorm van inspiratie.’

Vanuit Rome vertrokken de zussen naar Zwitserland om een hoger muzikaal diploma op het cv bij te kunnen schrijven. Ze reisden via Genève, Lausanne en Bern. Raffaella stak haar licht op bij de pianisten Daniel Spiegelberg en Bruno Canino, en Nataschia ging langs bij Corrado Romano en Pierre Amoyal. Uiteindelijk bleven ze zes jaar. Nataschia: ‘Het culturele leven in Zwitserland is heerlijk. We hebben er de prachtigste concerten meegemaakt.’ In Brussel ontmoette ze Yehudi Menuhin en in Salzburg Ruggiero Ricci. Grote namen. ‘Ricci heeft mij enorm veel geleerd. Het klinkt een beetje voor de hand liggend, maar een van zijn uitspraken was: “Laat de viool nooit jou bespelen; jij bespeelt de viool!” De violist bepaalt wat hij uit zijn instrument haalt, dat is zo belangrijk

om te onthouden. Ricci is als mens ook fantastisch. Hij heeft me geleerd blij in het leven te staan.'

Passie volgen

Dat is wel een karaktertrek die ze hun Italiaanse kant noemen: positief in het leven staan. Hoe vervelend de omstandigheden ook zijn, de sport is om met een lach en een gezonde dosis creativiteit de boel naar je eigen hand te zetten en voor elkaar te boksen wat je wilt. Raffaella: 'Coco Chanel was ook iemand die ergens in geloofde en de top bereikte. Ze was een persoonlijkheid die ik zeer bewonder, juist om dat geloof, die kracht, dat uithoudingsvermogen. Materiële rijkdom doet er niet toe, maar ergens voor gaan wel.' En dan valt de naam van Manfred Eicher. 'Hij volgt ook zijn passie, dat is enorm inspirerend.'

Pakjes van Chanel dragen ze niet. Te duur, daar moeten eerst nog meer concerten voor gespeeld worden. Elegant, eenvoudig ogend zwart, dat wel. De Gazzana's hebben net hun eerste optreden in de Spiegelzaal van het Amsterdamse Concertgebouw achter de rug. Ze waren ooit eerder in de Nederlandse hoofdstad, maar dat was een toeristisch tripje: even snel heen en weer vanuit Brussel na een concert. Het Van Gogh Museum zagen ze al van binnen, het Concertgebouw nog niet. Raffaella: 'Als je hier bent, voel je de historie. Ik liep net door de gangen en zag de posters van Riccardo Muti en Claudio Abbado. Wow! En ik ben heel blij dat er een Steinway in de zaal stond. Dat speelt toch het lekkerste.'

Ja, want het is iedere keer maar afwachten wat voor instrument er beschikbaar is. Misschien het overwegen waard om à la Vladimir Horowitz je eigen vleugel te verslepen en verschepen, zodat je zeker weet dat het voelt als thuis? 'Mhm, nee dat is geen optie. Ik ben eraan gewend en ik zou mijn Schimmel niet constant willen verplaatsen. Ik ben trouwens wel een groot bewonderaar van Horowitz, en heb zo ongeveer alles verzameld en beluisterd wat hij heeft opgenomen. Zeer boeiend.'

'Mijn viool is een Pierre Hel, een Frans instrument', vertelt Natascia liefdevol. 'Hij is net honderd jaar geworden. Viool associeer ik met paarden: je moet ze temmen. Deze viool kan heel makkelijk zijn om te bespelen, maar kan, vooral op de hoogste snaar, ook zeer krachtig klinken. Ik doe net alsof ik een Italiaans instrument heb door een zo rond mogelijke klankkleur te produceren. Ik speel er nu zo'n jaar of tien op en inmiddels hebben we een goede relatie. Het is vaak zo: hoe langer je op een instrument speelt, hoe beter het wordt.' Maar nu dat ronde, is dat een speciale wens? 'Ja, vanwege de warme klank zou ik een Italiaan willen hebben. Ooit heb ik op een Guarneri gestreken en dat was fantastisch, alsof je in een Ferrari rijdt!' Twee mondhoeken krullen naar boven. Maar ook daarvoor zijn nog veel meer concerten nodig.

Korte nachtrust

Die staan op stapel, in Europa en daarbuiten. De cd opende deuren en de agenda vult zich gestaag. In het Verre Oosten heeft het

Natascia (links) en Raffaella (rechts) Gazzana in de tuin van de Hollandsche Schouwburg, waarlangs Walter Süsskind honderden Joodse kinderen wegsmokkelde

tweetal met enige regelmaat acte de présence gegeven: Tokio, Hongkong, Singapore en Hanoi. De Vietnamese componist Dang Huu Phúc schrijft aan een compositie op de naam Gazzana. Ook de Duits-IJslandse Steingrímur Rohloff componeert een stuk voor het duo. Een hele eer. Toch, sterren voelen ze zich allerminst. Raffaella: 'Iets moois delen met je publiek, voelt helemaal niet als sterrendom.' Als er even geen concert is, zoeken de dames, naast het onderhouden van een uitgebreide vriendenkring, graag de culturele hoek op. Natascia: 'Ik hou van de Russische cultuur en studeer de taal. Mijn favoriete Russen zijn Dostojevski en Tolstoj. Raffaella: 'Ik luister veel, vooral naar klassieke muziek. Sinds een paar jaar heb ik jazz ontdekt. Wat dat betreft is ECM het perfecte label. Improvisaties: geweldig! Ik zou dat zelf nooit kunnen, dat vraagt echt om een andere houding tegenover de muziek. Maar het inspireert me wel. En ik lees veel. Een dag is altijd te kort, dus ik kom vroeg uit bed en ik blijf tot laat op. Dan kan ik ongestoord lezen en naar muziek luisteren. Hoe korter ik slaap, hoe beter, anders is dat echt verloren tijd.' 'Ik moet er niet aan denken zulke korte nachten te hebben', reageert haar zus.

Droom? In koor: 'Muziek maken! In mooie zalen spelen!' ■